

РОЗВИТОК РЕФЛЕКСИВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ МОВЛЕННЄВИХ ЗАВДАНЬ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Дерун В.Г.
*Вінницький національний
технічний університет*

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що успішність розвитку мовленнєвих навичок і умінь залежить у значній мірі від сформованості у тих, хто вивчає мову, автономних якостей, зокрема таких як самоорганізація та рефлексія.

Рефлексія розглядається науковцями як спрямованість пізнання на самого себе, процес “мислення про мислення”, осягнення власних дій та їх законів [5, с.14]; розумовий процес, спрямований на структурування або переструктурування досвіду, проблеми, знання чи уявлень [3].

Фундаментальним у розумінні сутності механізмів рефлексії є твердження про необхідність “рефлексивного виходу” і зайняття зовнішньої позиції відносно свого життя, діяльності тощо та звернення до них як до певного змісту, який потрібно зрозуміти.

В. Давидов описує “прийомом рефлексивної спіралі розвитку” [2, с. 79] і зауважують, що, переходячи в рефлексивну позицію, суб’єкт має можливість споглядати способи власної діяльності як відокремлений предмет. У результаті цього фахівець може віднаходити помилки, невідповідності у своїй роботі, здійснювати пошук нових способів здійснення діяльності й ставити нові професійні цілі.

Рефлексія як один із основних психологічних механізмів, що забезпечує функціонування внутрішнього плану предметної діяльності, включає в себе такі моменти діяльності, як зіставлення її умов і цілей, виявлення наявних у ситуації та досвіді суб’єкта засобів перетворення об’єкта праці, визначення їхньої достатності (або недостатності) для досягнення мети, вироблення поетапної стратегії і тактики, врахування та обробку зворотної інформації, що свідчить про міру адекватності цілям кожного етапу розв’язання професійного завдання [65, с. 138].

Усвідомлюючи свою дію, суб’єкт діяльності оцінює поставлену мету з точки зору перспективи успіху, здійснює її корекцію з урахуванням різних норм, відчуває себе відповідальним за можливі результати, обмірковує їхні наслідки для себе та для інших.

Слід відзначити, що рефлексія характеризується своєю багатовекторністю. Ця особливість визначається різноманітністю змістів, що виступають як предмети, на які спрямовується рефлексія. С. Степанов розрізняє чотири таких предмети: а) знання про рольову структуру й позиційну організацію колективної взаємодії; б) уявлення про внутрішній світ іншої людини й причини її вчинків; в) свої вчинки й образи власного “Я” як індивідуальності; г) знання про об’єкт і способи дій з ним

[7, с. 28].

Дослідники зауважують, що за умов традиційного підходу до навчання рефлексивні навички студентів формуються стихійно, неорганізовано, а предметом рефлексії стає переважно навчальний матеріал, його систематизація, узагальнення. Як результат цього, студенти не вміють аналізувати свою діяльність, виявляти її недоліки, вносити корективи в неї, визначати цілі своєї наступної діяльності, планувати її, вдосконалювати свої мовленнєві навички й уміння. Науковці відзначають, що навіть елементарні елементи рефлексії не можуть з'явитися самі собою, тому необхідно виділяти у навчальному процесі спеціальне місце для формування рефлексивних умінь та культури рефлексивного мислення [4]

Одним із продуктивним шляхом формування рефлексивних умінь вважається розв'язання проблемних ситуацій професійного спрямування, оскільки, як зазначає Я. Бугерко, рефлексивна функція виникає і реалізується тоді, коли є якесь утруднення, а стереотипів досвіду і привласнених знань виявляється недостатньо [1, с. 133].

Будь-які дії в межах проблемної ситуації передбачають її аналіз, розгляд різних версій щодо її оцінки та розв'язання, що, в свою чергу, є також вихідною позицією для механізму рефлексії. Знання та розуміння проблемної ситуації одних студентів, як правило, знаходиться за межами знань інших. У процесі обговорення проблемної ситуації знання студентів пересікаються, доповнюють або заперечують одне одного і, як результат, забезпечується краще розуміння як власного, так і чужого знання/незнання, формується уміння розв'язувати професійні утруднення, рефлексивно мислити, знаходити нестандартні рішення. А це призводить до формування таких психологічних новоутворень як особистісний досвід, індивідуалізація.

Під час розв'язання навчально-професійних завдань та проблемних ситуацій на заняттях ми використовуємо інтерактивні методи "Перехресні групи", "1×2×4", "Інтерв'ю", в основі яких – взаємодія між студентами, поєднання індивідуальної роботи, роботи в парах і творчих групах, обмін знаннями, ідеями, збагачення індивідуального досвіду професійної діяльності, набуття досвіду розв'язання проблемних ситуацій професійного спрямування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Buherko Ya. (2007) The reflective process of module-developing education in normative-regulated period. *Journal: Psychology and society*, 1, p.128-135 (in Ukrainian)
2. Davydov V. (1990) About reflective functions in game education for supervisors. *Journal: Psychology Questions*, 3, p. 76-84 (in Russian)
3. Hatton N. (1995). Reflection in teacher education. Towards definition and implementation. *Journal: Teaching and Teacher education*. Vol. 11. Iss. 1, p. 33- 49.
4. Lisnychenko A. (20110). The preparation of an intending teacher for creativeself-realization in professional activity. Extended abstract of Doctor's thesis (Pedagogy). Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv (in Ukrainian) .
5. Rudnyts'ka O. (1997) Teacher's creative work and reflection. Kyiv, p.14-17.

6. Savchyn M. (2002). Reflection as a mechanism of improving specialist's professional activity. Jernal : Pedagogy and Professional Education Psycholog , 2, p. 137-146 (in Ukrainian)
7. Stepanov S.(2000). The reflecsive practice of people and organization creative development. Moscow, Nauka (i n Russian)